

צ'אפלין

1925 בהבהלה לזהב היה צ'אפלין הלך מסכן ועל הוצא אלסקה — ללא כל ציוד פרט לת בשתו המסורתית — לבקש זהב. ברנע ט הוא מתעשר, הוא מוצא את עצמו בודד, גלמוד ועריר

1931 כאשר יצר צ'אפלין את אורות הכרך כ כבש הקולנוע הקדבר את העולם. אולם צ'אפלין נשאר נאמן לאמנות האילמת שלו — הפנטומימה, סרב לעשות את הסרט קולני. למרות האפנו

1936 זמנים מודרניים, שגם בו צ'אפלין לא דיבר היה מחאת האומן כנגד המכונה שההל' הבודד היה עבד נרצע לה בבית החרושו הגדול בו נאלץ להזיע על מנת להשתכר למחיתו

1939 בהדיקטאטור הגדול פתח צ'אפלין לבסוף או פיו. היתה זו סאטירה חריפה ושנונה על הדיקטאטורים האירופיים. היטלר ומוסוליני שהפילו את חתימתם באותן שנים קשות על אירופה

בהופעותיו, אומצו על ידי צ'אפלין. אחר באו הכובע, המקל, השפם הקטן. סרטיו הקצרים של צ'אפלין היו עד מהרה למקור הכנסה עצומה לו ולמפיקיו. משכורתו של צ'אפלין הגיעה לסכומים שהוא לא חלם עליהם מימיו ואשר לא היה מגיע אליהם אף אם היה מצליח להיכנס לראש התוכנית בחשובי ההוליווד של אנגליה. לא חלף זמן רב וצ'אפלין היה איש עשיר, מפיק עצמאי, בעל אולפנים פרטיים. הסרטים אשר הכין וכיים בעצמו סימנו נקודות מפנה ואבני דרך בתולדות אמנות הסרט. הם היו לא רק יצירות אמנות גדולות, אלא נחוו בתכונה נדירה לגבי יצירות אמנות: הן היו אהובות על כל רואיהן, החל מן הקהל האנן והאלגנטי בבירות העולם וכלה בג זעים המפגרים ביותר, ביצירות העד הטרופיים.

שיכול היה להיות

על כל הקומדיות הגדולות של צ'אפלין החל מן הילד (1921) וכלה באורות הכרך (1931) היה טבוע חותם ילדותו העצובה של צ'אפלין הדלות, הלכלוך, השטריס-האויבים, האיש העשיר שאינו יכול להבין לגפש העני, בעלת הבית ערלת הלב, בריון הסימטאות בעל האגרוף — כל אלה היו בסרטים אלה יסודות חשובים ואף עיקריים.

צ'אפלין המיליונר, צ'אפלין שתואר על ידי רבים כרוץ תענוגות, כאדם המתחסם באכזריות לנשים — שארבע מהם היו נשיו תיו החוקיות — לא יכול לשכוח את ילדותו האומללה, וסרטיו היו, מבחינות רבות, אוטוביוגרפיים.

כוחו גם אורות הבמה. אורות הבמה הוא סרט על צ'אפלין. לא צ'אפלין שהיה, לא צ'אפלין בהתה, כי אם על חיו של צ'אפלין אילמלא שיחק מולו ונשבר מחזור חיו באמצע. זהו סרט על צ'אפלין שלא הגיע להוליווד, אלא נשאר באנגליה, השיג את ראש התכנית ואחר — בהתאם לגורל הבחלי נמנע, חזר אל העוני שממנו יצא.

צ'אפלין עלול היה להיות קאלבריו.

לא שירת ברבור

קאלבריו הוא גיבור אורות הבמה, בדחן מיוזיק הול שחל לשעשע. לשעבר היה בראש התוכנית, אבל עתה הוא זקן, חולה-לב, שיכור ומיואש. באחד הימים הוא מציל ממות נערה המנסה להתאבד. היא רקדנית בלט שאינה מסוגלת לרקוד והיא מיואשת אף ממנו.

לפתע מתמלאים חיו של קאלבריו תוכן. הוא מחייה את בת חסותו, מחזיר לה את בריאותה ומעודד אותה עד שהיא מגיעה אל ההצלחה. כאשר מסתלק קאלבריו מן העולם אין הוא נוסע ללא מטען: חיו היו חיוביים אחרי הכל, כי תחתיו יורח כוכב חדש.

עלילה כזאת מן ההכרח שתעורר בלב רבים את ההרגשה כי הסרט הוא מעין שירת ברבור וצוואתו הרחנית של צ'אפלין.

אולם אורות הבמה אינו עושה רושם של יצירת סיום. להיפך, יש בו משום הפתעה אף לאלה אשר סרטיו של צ'אפלין ציינו אבני דרך בחייהם. נראה כאילו רק עכשיו הגיע האמן לשיאו, לראש התוכנית שלו. נראה כאילו הוא עומד על סף תקופה חדשה ביצירתו.

צ'אפלין בחר בנושא רציני, טיפל בו טי-פול רציני — בניגוד גמור לכל מה שעשה עד היום. והוא הצליח, הצליח יותר ממה שיכול לקחת גם חסידיו הגלגלים ביותר.

1947 מסיבה חרדה, הסרט הרציני הראשון בו שיחק צ'אפלין, הוקיע את הקאפ-טליוס על ידי שהראה בו אדם המנהל עסק מסחרי קר המבוסס על רצח סיטוני של נשים עשיר

את הרעיון קיבל צ'אפלין מידידו האינטימי אורסון וולס.

להם — במבואו של בית, במרתף עזוב, תחת העצים בגן עירוני, אכלו במטבחי צדקה וקיימו את עצמם בנסים. במשך כל אותו זמן חלם צ'אפלין על הת-עסקות אחת ויחידה: המשחק. כבר בהיותו בן שמונה קיבל תפקיד במחזה ובמשך ימי ילדותו הקשים הופיע בהצגות שונות. אולם היו אלה בתחילה עבודות אקראי בלבד. ורק בהתבגרו נראו באופק סיכויים ממשיים יותר לשיפור מצבו החמרי. צ'אפלין עבד קשה בהשתדלו להתקדם במק-צועו. הוא למד, מבלי עזרה, קרוא וכתוב, הסתכל במשחקם של השחקנים הגדולים ולמד את שיטותיהם.

הוא לא היה מקובל בקרב הקהל, אבל אנשי המקצוע החלו משיחים בו ומומיינים אותו להופעות בודדות. כיוון ששמו לא היה בו משום משיכה, הופיע צ'אפלין לעתים בשמות אחרים, לפי הצורך. כך נקרא פעם "סם כהן, הקומיקאי היהודי".

מכאן ואילך היתה דרכו ברורה לו: הוא יעשה הכל כדי לזכות בהצלחה ולטפס מעלה מעלה בסולם ההצלחה. יגיע לראש התכנית, יהיה שנים אחדות חביב הקהל, ואחר — אחר יהיה גורל כגורל כל אמני המידיוק הול; הגלגל יסתובב בעקביות אכזרית, כי התאם למסורת העתיקה ולחוקי הטבע. הוא ימאס על הקהל, ישוב, בסוף ימיו אל גוף ילדותו: החרדים ששכרו לא שולם, הדלות חרפת הרעב.

היה זה סיט, שצ'אפלין היה מוכן לעשות הכל כדי להשתחרר ממנו. אולם איך מכני-עים את מכונת התופת של הגורל?

ברנש בשם צ'פמן

ההצלחה באה מכיוון שצ'אפלין לא פילל לו כלל וכלל.

הוא היה בן 21 כאשר זכה במשרתו הקבועה הראשונה. בהמלצת אחיו סידי נתי-קבל להקתו של אמן הפנטומימה האנגלי הגדול פרו קארנו.

בבית מדרשו של קארנו למד צ'אפלין את כל להטטי המקצוע. הוא כנס לאולפן כ"צער שיהירותו עולה על יכולתו. הוא יצא משם אמן פנטומימה מעולה.

קארני היה שולח בקביעות להקות לאמי-ריקה, לסיבוב באחת הלהקות הללו השתתף צ'אפלין. בהופיעו יום אחד בלוס אנג'לס השגיח בו אחד מחלוצי הסרט — מאק סנט. "נסה להתחיל ברנש בשם צ'פמן או קפלין, או משהו כזה, המופיע בסיבוב", הבריק סנט לסוכנו בניו-יורק. הלה הצליח לזהות את צ'אפלין רק לאחר ימים של חיפושים וצ'אפלין הצליח להתגבר על חששותיו ול-הסכים להצעת הוליווד רק לאחר שבועיים של היסוסים.

יכל הקהל

הופעותיו הראשונות לפני המצלמה בהו-ליבד לא היו אלא חזרה על כמה מן המסי-פרים אשר למד בבית אולפנו של קארנו. אולם כבר בתחילה החלו כמה וכמה חלקים מתלבשתו המפורסמת להסתמן: הנעלים הגדולות, שקומיקאי אנגלי ידוע היה נועלן

* קארנו מורוה של צ'אפלין, מת לפני שנים אחדות בהשאירו ירושה בסך 70 ליש"מ.

מ.ס. 4 אונת, בתו של המחזאי יר-גין ארינל, היתה בת 18 כי אשר נשאה לצ'אפלין בן ה-50. אולם כל הסימנים מראים כי בני הזוג, שנולדו להם ארבעה ילדים, חי חיי אושר.

בהתנגב — מחדר מגורים אחד למשנהו, כשסידינו וצ'אפלין הקטנים נאלצים לשאת, כי יחד עם אמם, בעול מלחמת הקיום.

הילדים, אשר מצאו את עצמם אדונים על גורלם בגיל בו מתחילים אחרים לבקר בבית הספר, שוטטו יום יום ברחובות ה-שוקקים של רובעי הדלות בדרומה של לונדון. הם הלכו בעקבות גנני הרחוב, רקדו לצליליהם ואחר ניסו לאסוף פרוטות מן העוברים ושבים, כשהמנגנים הנרגזים מנסים לגרשם. לעתים מכרו עיתונים כשהם רצים ברגלים יתפות אחרי לקוחות. פעמים אחרות נאלצו להסתפק באיסוף בדלי סיגריות, וירי-קוט רקובים אשר הורקנים השליכו לרחוב, או לשלוח את ידם בגניבות פעוטות אגב התחמקות זריזה ואקרובטית מן האויב ה-נורא — השוטר.

הצלחה ועושר

כל אלה היו כאין וכאפס לעומת הסבל שידעו החל מן היום בו איבדה אמם את ביתה. ערב אחד חזר צ'אפלין הביתה ומצא את החדר ריק.

"אמך קיבלה התקפת עצבים ונלקחה לבית החולים", אמרו השכנים.

עתה היו סידינו וצ'אפלין בודדים לחלוטין. הם חיו כמו הנודדים אשר בסרטיו העתידיים לכוא של צ'אפלין: ישנו בכל מקום שנודמן

1952 סרטו האחרון של צ'אפלין, אורות הבמה הוא אולי גולת הכותרת של יצירתו. מאחורי הסיפור הפשוט והרגשי במקצת מסתתרת פילוסופית החיים האופטימית, למרות הכל, של הליצן העצוב.

